

מודל מרכזי למידה והעשרה בבתי ספר יסודיים - בקהילה

1. רקע

בקהילה, עוסקת כבר למעלה מ-12 שנים בהפעלה ובשותפות במרכזי למידה והעשרה לתלמידי בתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים בשכונות ירושלים השונות (גילה | נווה יעקב | קרית היובל | קטמונים | תלפיות | בית צפאפא ועוד). במסגרת עשייה זו פיתחה 'בקהילה' מודל עבודה למרכזים השונים, מודל שהוחל בשנת הלימודים תשע"א על שישה מרכזים ברחבי ירושלים, מרכזים אשר הכילו כ-250 תלמידים. כיום מודל זה פועל ב-15 בתי ספר בעיר ונותן מענה לכ-600 תלמידים. מודל 'מרכזי למידה והעשרה בקהילה' המוצע הינו מודל ייחודי המכיל תכנית עבודה שנתית כללית מפורטת למרכזים, מערכת של מטרות ויעדים בהם המרכזים צריכים לעמוד:

- עבודה עם בתי הספר ועם הורי התלמידים.
- עבודה בתוך קהילה.
- מערך ליווי לרכזי וצוותי המרכזים השונים.

1.1 ייחודיות מרכזי בקהילה

מרכזי הלמידה וההעשרה אותם אנו מובילים נותנים מענה רחב הכולל גם מענה לימודי (על מנת לצמצם פערים) וגם העשרה חברתית ורגשית. פעילות מרכזי הלמידה מתקיימת בבתי הספר, דבר המאריך בפועל את יום הלימודים כפי שעולה מהמלצות משרדי החינוך והרווחה. מספר השעות הגבוה אותן מייצרים המרכזים (9 שעות שבועיות) מאפשר עבודת עומק עם הילדים, הבנויה על קשר אישי ואמון הדדי ומאפשרים יצירת תהליכים וצמיחה במהלך השנה. מרכזי הלמידה וההעשרה, מהווים חלק בלתי נפרד מרצף שגרת יומו של הילד. הרצף כולל את בית הספר כמענה הראשוני והחשוב בתחום הלימודי והחברתי, את משפחת הילד, כגורם העיקרי והמשפיע בחייו של הילד ואת הקהילה בה הוא חי.

2. הקשר

2.1 הגדרת אוכלוסייה

התכנית שואפת לקיים עבודה תהליכית עם בתי ספר ותלמידים בישראל, כאשר ההתמקדות באוכלוסייה בעלת יכולת לעבור את השינוי לו אנו מצפים. מצד אחד אוכלוסייה שזקוקה לשירות, מצד שני אוכלוסייה שמסוגלת להכיל את השינוי ללא גורם טיפולי צמוד. לרוב, שואפת התכנית לעבוד עם ילדים בכיתות ג'-ו'. עבור ילדים בגיל זה קיימות מסגרות מעטות וזהו גיל של מעבר מילדות להתבגרות, שבו יש צורך רב בליווי, אבל גם קושי לגייס את הילדים.

2.2 חשוב לציין שהתכנית נבנית בצורה שונה בכל בית ספר וישנה התאמה במודלים הספציפיים של המרכזים השונים.

3. צורך

זיהינו כי עבור ילדים בכיתות ג'-ו' עולים הצרכים הבאים:

- תעסוקה - היצע המסגרות הנותנות מענה לילדים בכיתות ג'-ו' אחר הצהריים קטן מאד, מרכזי הלמידה של בקהילה פועלים כהמשך ציר הזמן בבית הספר וכחלק אינטגרלי ברצף יומו של התלמיד בסביבה מוכרת וידידותית המשלבת מוגנות מקסימאלית.
- עזרה לימודית - רבים מהילדים צוברים פערים משמעותיים כבר בגילאים אלה, פערים הן בחומר הנלמד, הן בחווית הלמידה והן בתחושת המסוגלות.
- תכני העשרה - מעבר ללמידה, אנו רואים בהעשרת עולמו של הילד ובפתיחת האופקים שלו חלק בלתי נפרד מקידומו האישי.
- חברתי - ילדים רבים אינם חשופים לפעילות תנועות הנוער ולפעילות הערכית הענפה שהן מציעות ועל כן יש צורך ליצור אלטרנטיבה לפעילות ערכית (המזכרת על כבוד לזולת, סובלנות, ערבות הדדית) ומהווה שלב מקדים להשתתפות במסגרת תנועתית רחבה יותר.
- עוד זיהינו כי כדי לייצר עבודה משמעותית עם כל ילד וילד על סביבתו הקרובה, הורים, בית ספר וקהילה יש צורך לייצר חיבורים וקשר אשר תומך בילד ומייצר עבורו סביבה בטוחה, תומכת, מאתגרת ומאפשרת התפתחות אישית וקבוצתית. על כן על פי תפיסתנו כל הגורמים הללו מעורבים ושותפים בעשייה סביב הילד.

4. הנחות היסוד לבניית המודל

- בית הספר הוא הגוף המרכזי (אחרי ההורים, כמובן) האמון על חינוך הילדים ועל כן מרכזי הלמידה והעשרה הינם חלק בלתי נפרד מבית הספר.
- הורים רבים מחפשים תעסוקה לילדיהם לאחר שעות בית הספר, אך מועדוניות וצהרונים לרוב אינם מספקים גם חווית למידה ועשייה מעמיקה.
- מימוש הפוטנציאל של הילד בתחום הלימודי, החברתי והרגשי יתאפשר כאשר הוא ירגיש בטוח ומוגן בסביבה בה הוא נמצא ובסביבה המאגרת אותו ודורשת ממנו להתפתח.
- מימוש הפוטנציאל המלא של הילד יתאפשר רק באמצעות שיתוף של כל המסגרות הסובבות אותו (משפחה, ביה"ס, קהילה).
- ילדים רבים אינם מקבלים מעטפת לימודית תומכת (עזרה בשיעורי בית, עזרה בהכנה למבחנים, כישורי למידה, מורים פרטיים) ברמה מספקת.
- ילדים רבים צוברים פערים לימודיים בשלבים מוקדמים של השכלתם הפורמאלית, פערים אלו הם לרוב בתחום של אסטרטגיות למידה והבנת היסודות.
- ילדים כיום אינם מספיק חשופים לפעילויות העשרה (חוגים, פעילויות תנועות נוער, השקעה בתחום החברתי).
- ילד אשר נהנה מאפשרויות בחירה, יפתח אחריות, אכפתיות ועניין בתחום הבחירה שלו (ילד אינו חייב להירשם למרכז, אלא יכול לבחור חוג מסוים מתוך מבחר חוגים).
- ילד הוא מכלול של יכולות וכשרונות אשר יכולים לבוא לידי ביטוי ביותר מדרך אחת. לדוגמה, ילד המאותגר בתחום מסוים, כגון חשבון, אין הדבר מצביע על כך שהוא מאותגר בתחום אחר, כגון הבנת הנקרא. המרכזים מאפשרים לילד הזדמנויות שונות לבטא את יכולותיו.
- חווית הצלחה של ילד באספקט מסוים, מקרינה על התפיסה העצמית שלו בתחומים האחרים (וכן להפך).

מטרות	יעדים (ע"פ מודל ההערכה)
מטרות כלליות - מתן מענה לא פורמלי בתחום הלימודי והעשרתי לילדים תוך חיזוק המעגלים הסובבים אותם. - יצירת מסגרת בטוחה ותומכת רגשית לילדים (מסגרת בעלת גבולות ברורים) - יצירת תחושת שייכות למרכז בקרב הילדים	- שיפור עקבי בכל האספקטים בין שתי שיחות החתך והפקת לקחים. - דיווח על התנהגות טובה של ילד ביום במרכז לפחות ב-80% מהימים. - קיום ישיבת צוות אחת לשבוע לפחות ב-80% מהשבועות. - קיום סיכום יום צוות בכל יום פעילות לפחות ב-80% מהימים. - מדדים גבוהים בדיווחי הילדים בשאלונים. - לפחות 75% נוכחות לכל אחד מילדי המרכז במהלך השנה. - מדדים גבוהים בדיווחי הילדים בשאלונים.
מטרות ברמה הלימודית בטווח הקצר - הקניית מיומנויות למידה לילדים במקצועות הליבה (חשבון, כישורי שפה) ע"פ סל מיומנויות. - הקניית כישורי תלמידאות לילדי המרכז. בטווח הבינוני (עד שנת עבודה) - שיפור ביטחונם העצמי של התלמידים בטווח הארוך - הפיכת התלמיד ללומד עצמאי	- העברה של לפחות 15 מערכי הקניות לילדים במהלך שנת הלימודים. - שיפור של לפחות ציון אחד בציוני הילדים במחוננים המועברים במרכז במהלך השנה. - שיפור של לפחות ציון אחד בציוני הילדים בביה"ס במקצועות חשבון ושפה (הבנת הנקרא). - מעקב אחר תכנית הלמידה הקבוצתית שלוש פעמים בשנה. - ירידה עקבית בהיעדרות תלמידים מהמרכז ללא הודעה מוקדמת. - ירידה עקבית בהגעת תלמידים למרכז ללא חומרי הלימוד הנדרשים. - מדדים גבוהים בדיווח של הילדים, מוריהם ואנשי צוות המרכז בשאלונים ובשיחות החתך. - בחירת מצטיין יומי או שבועי ודיווח להורי הילד. - מדדים גבוהים בדיווח של הילדים, הוריהם, מוריהם ואנשי צוות המרכז בשאלונים ובשיחות החתך. - הקדשת זמן ללמידה עצמאית כחלק מל"ז שעת הלמידה. - מדדים גבוהים בדיווח של הילדים, הוריהם, מוריהם ואנשי צוות המרכז בשאלות הרלבנטיות בשאלונים.
מטרות בתחום החברתי - הרחבת אופקיהם של הילדים, הקניית ערכים (ע"י החוגים והפעילויות החברתיות) ומציאת התחום הקרוב לליבו. - הגדלת הביטחון העצמי של הילד. - יצירת תחושת שייכות לקבוצה ואחריות קבוצתית ואישית אצל הילד. - יצירת תחושת קבוצתיות וגיבוש בקרב הילדים.	- מדדים גבוהים בדיווח של הילדים, והוריהם בשאלונים. - מתן אפשרות בחירה בין שני חוגים בכל משבצת בה יש חוג. - בחירת מצטיין יומי או שבועי ודיווח להורי הילד. - מדדים גבוהים בדיווח של הילדים, והוריהם בשאלונים. - מדדים גבוהים בדיווח של הילדים בשאלונים.
מטרות בעבודה עם הורים - שביעות רצון של ההורה מהמרכז ושיתוף פעולה עם המתרחש בו. - חיזוק מעורבות ההורה בתהליך החינוכי הכולל שעובר על ילדו.	- נוכחות גבוהה של הורים באירועי המרכז (מעל ל-66%). - עדכון קבוע של הורים בכל בחירה של מצטיין יום או הרחקה של ילד מהמרכז (מעל ל-95%). - מדדים גבוהים בדיווח של ההורים וילדיהם בשאלונים. - קיום פעילות מיוחדת לקבוצת ההורים במהלך החודשים ינואר - מרץ (אספות הורים / סדנאות הורים / הרצאות להורים / פעילות הורים ילדים) ונוכחות של לפחות כ-505 מהורי המרכז בה. - מדדים גבוהים בדיווח של ההורים וילדיהם בשאלונים.
מטרות בעבודה עם ביה"ס - ראיית ביה"ס והמרכז כחלק מרצף אחד בשגרת יומו של הילד. - חיזוק מקומו של ביה"ס בתהליך החינוכי העובר על הילד בשעות אחה"צ.	מדדים גבוהים בדיווח של הילדים ומוריהם בשאלונים.

6. שיטת העבודה

6.1 לו"ז כללי

מרכז למידה והעשרה פועל 3 ימים בשבוע, בשעות אחר הצהריים במשך 8 חודשי פעילות בשנה (החל מאמצע אוקטובר וכלה באמצע יוני). מדובר בכ-90 ימי פעילות בשנה.
בכיתה ו', במהלך החודשים מאי-יוני, מתווספת ללו"ז המרכז הרגיל תכנית "מעברים", שמטרתה להכין ולקדם את הילדים חברתית ולימודית לקראת המעבר לחט"ב.

לו"ז לדוגמא בשבוע ממוצע של מרכז נראה כך:

יום 3	יום 2	יום 1	
התכנסות ואוכל	התכנסות ואוכל	התכנסות ואוכל	13:30 - 14:00
הקניות לימודיות	הקניות לימודיות	הקניות לימודיות	14:00 - 14:45
שיעורי בית	שיעורי בית	שיעורי בית	15:30 - 14:45
הפסקה	הפסקה	הפסקה	15:30 - 15:45
חוגים	פעילות חברתית	חוגים	15:45 - 16:30
סיכום שבוע	סיכום יום	סיכום יום	16:30 - 16:45

7. צוות

צוות מרכזי הלמידה מורכב מרכזים, מורים ומדריכים מקצועיים המקבלים הדרכה וליווי לאורך כל השנה. גודל הצוות מאפשר לו לתת מענה קבוצתי מצד אחד ומצד שני, לראות כל ילד ואת צרכיו האישיים.

לפרטים נוספים על התכנית:

יעל יעבץ | 052-6682047 | yael@bakehila.org.il